

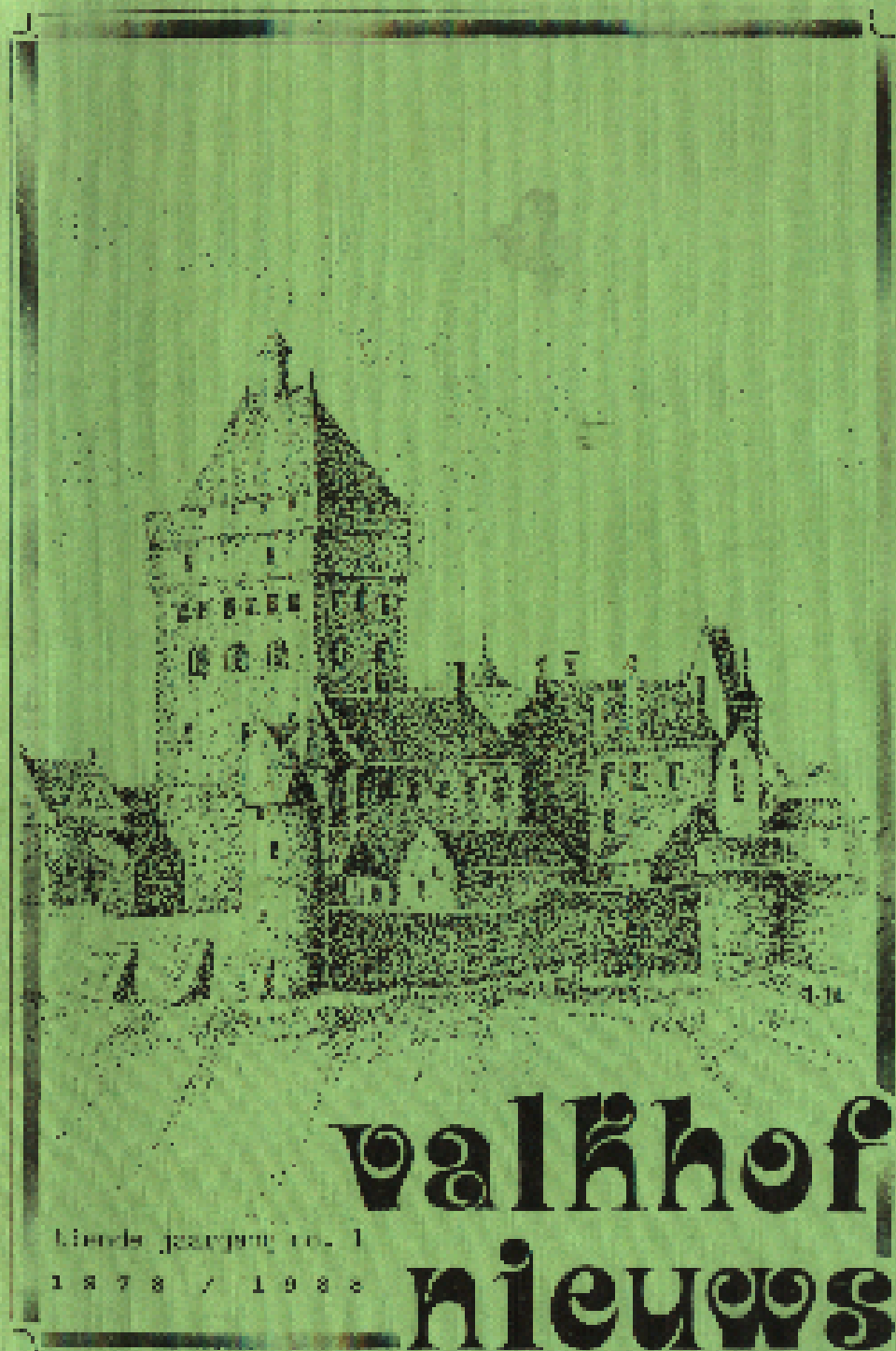
m e t h e t V A L K H O F

k o m t N I J M E G E N

W E E R

V O L L E D I G O V E R E I N D !!

post vertrekpunt van onze MIJNDAAGSELEVEN

valk hof
nieuws

tiende jaargang no. 1

1 9 7 8 / 1 9 8 0

V A L K H O F V E R E N I G I N G

LIDMAATSCHAP: schriftelijke aanmelding
via postbus 1390 Nijmegen

CONTRIBUTIES: f.20.= p.jr.(65+ f.12,50)
op gironummer:4438363 t.n.v.
Valkhofvereniging Nijmegen

VALKHOFNIEUWS: redactieleden:
Hein van Brienen
Johan Hendriks
Gerard Hermans
Robert Spanings
Theo Verweij

redactieadres: Postbus 1390
6501 BJ Nijmegen

VALKHOFAKTIVITEITEN: rondleidingen en
tentoonstellingen:
Hein van Brienen
tel:080-233551

concerten e.d.:Maarten Dongelmans
tel:080-220752

postbus 1390
6501 BJ Nijmegen.

=====

=		=
=	<u>VALKHOFSTICHTING</u>	=
=		=
=	Bankrekening ABN-bank	=
=	Nijmegen:53.76.75.930.	=
=	giro ABN-bank Nijmegen	=
=	no:821025.	=
=		=

=====

VOORWOORD

Het eerste nummer van ons Valkhofnieuws 1988 luidt tevens de tiende jaargang in. Over die afgelopen tien jaar zullen allerlei bespiegelingen en beschouwingen worden gehouden gedurende het jaar en terecht mag worden vastgesteld dat het Valkhof te Nijmegen weer is gaan leven tot in ongekend grote kring. In diezelfde kring is ook de realistische "herbouwgedachte" doorgedrongen, enthousiast ontvangen en van harte aangemoedigd vooral door zeer veel deskundigen.

In dit nummer kunt U o.a.kennis nemen van een door onze voorzitter de heer Nooy geschreven brief aan het Gemeentebestuur. Deze brief betreft: INSPRAAK EVALUATIE STRUCTUURPLAN CENTRUM.

Ook hebben wij een rubriek "OP DE BOEKENPLANK" opgenomen, waarin allerlei bijzonderheden zullen verschijnen over nieuwe of bestaande boeken die deels of geheel betrekking hebben op het Valkhof en/of Nijmegen.

Intussen wordt hard gewerkt aan allerlei voorbereidingen voor het komend seizoen en we hopen dat ook dit jaar meerdere TIENDUIZENDEN de weg naar Valkhof en kapel zullen vinden. Vanuit dit 'historisch centrum' zal het ook mede door Uw bijdragen weer een succesvol jaar worden.

Laten we hopen en er eigenlijk maar op rekenen dat de gemeentebestuurders ook met het nodige enthousiasme iets in Brussel kunnen bereiken voor ons NIJMEGEN. Met vereende krachten moet Nijmegen vooruitgetrokken worden naar werkgelegenheid en sociaal-economische vooruitgang.

Wij wensen iedereen een succesvol 1988.

BETREFT: INSPRAAK EVALUATIE STRUCTUURPLAN CENTRUM

Nijmegen, 8 februari 1988

1.
De "meerwaarde" van het Valkhof, zowel cultureel als toeristisch-recreatief, is voor een belangrijk deel te danken aan de activiteiten van de Valkhofvereniging. Door ons toedoen is extra aandacht besteed aan de bouwkundige staat van de Karolingische kapel, Barbarossaruïne en Gertrudiskapel.
2.
Door activiteiten van de Valkhofvereniging, tentoonstellingen, kunstexposities en concerten, komen er per seizoen van slechts 7 maanden maar liefst circa 70.000 mensen in de kapel!
3.
Kortom, door ons toedoen is het Valkhof een toeristische trekker geworden van cultureel niveau! Daarmee heeft het Valkhof kunnen bijdragen aan het door U gewenste "city-functioneren". Dat willen we blijven doen. Dat willen we verder functioneel uitbouwen, samen met U. De kansen liggen er, zonder dat het U teveel geld kan gaan kosten.
4.
Het Valkhof is de bakermat van Nijmegen. Hier is Noviomagus begonnen. Alle groten der aarde (qua Europese geschiedenis) hebben hier op het Valkhof hun steunpunt gehad. Juist vanwege dit Valkhof is Nijmegen van een Europese betekenis geweest. Zoiets kan en moet uitgebuit worden.

5.
"Het zichtbaar maken van het Romeins verleden op een voor ieder gemakkelijk vindbare en aanspreekbare plek in de binnenstad" (blz.67); het Valkhof is om bovengenoemde redenen daarvoor natuurlijk de enig juiste en ook de beste plek! Dat "bebouwing op het Valkhof kan bijdragen tot versterking van de stedelijke kwaliteit" (blz.82), ligt in het verlengde van het bovengenoemde. Het kan tevens gekoppeld worden aan Uw stellingname op blz.64 aangaande "kwalitatief wervende lokaties voor kantoren".

6.
Wij bevelen U aan om te streven naar een verantwoorde reconstructie van de gehele of gedeeltelijke Valkhofburcht van Frederik Barbarossa. Een functioneel te gebruiken bouwwerk, te stichten via rendabele investeringen. Het Nijmeegs Centraal Museum zou hierin kunnen komen, doch dat is niet onze primaire doelstelling. Een gecombineerd gebruik: cultureel- toeristisch recreatief- commerciële dienstverlenend (kantoor + expositie) staat ons meer voor ogen.

7.
Aangaande het laatste wijzen wij U op de mogelijkheden die er zijn op het gebied van public-private-partnership om zogenaamd onmogelijk lijkende plannen toch te realiseren.
Wij herinneren U ook aan de resultaten binnen zeer korte termijn toen er financiering gezocht werd voor de redding van de Romeinse muur onder het casino.

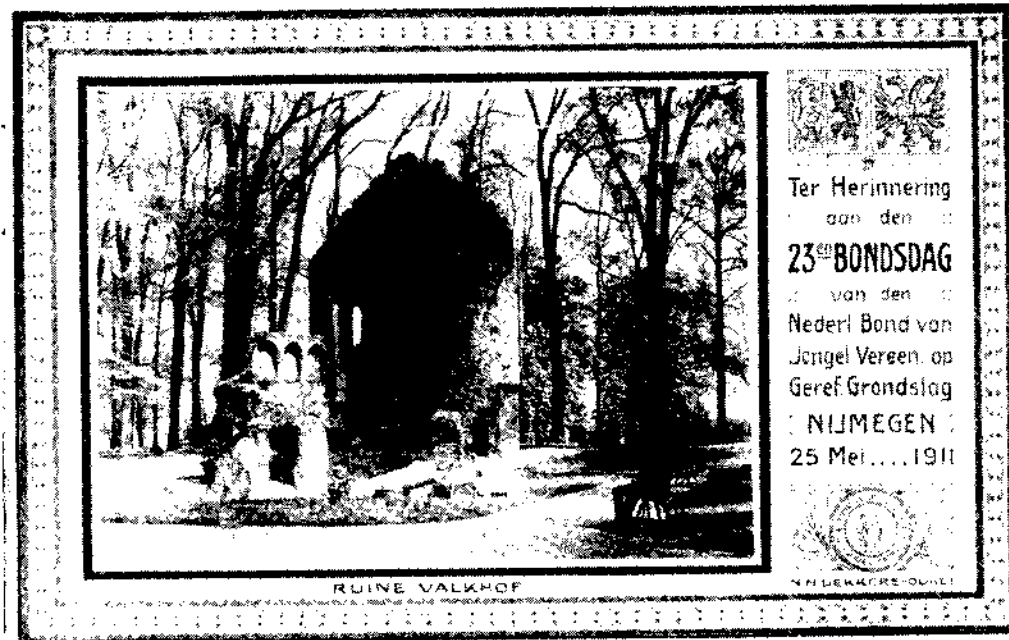
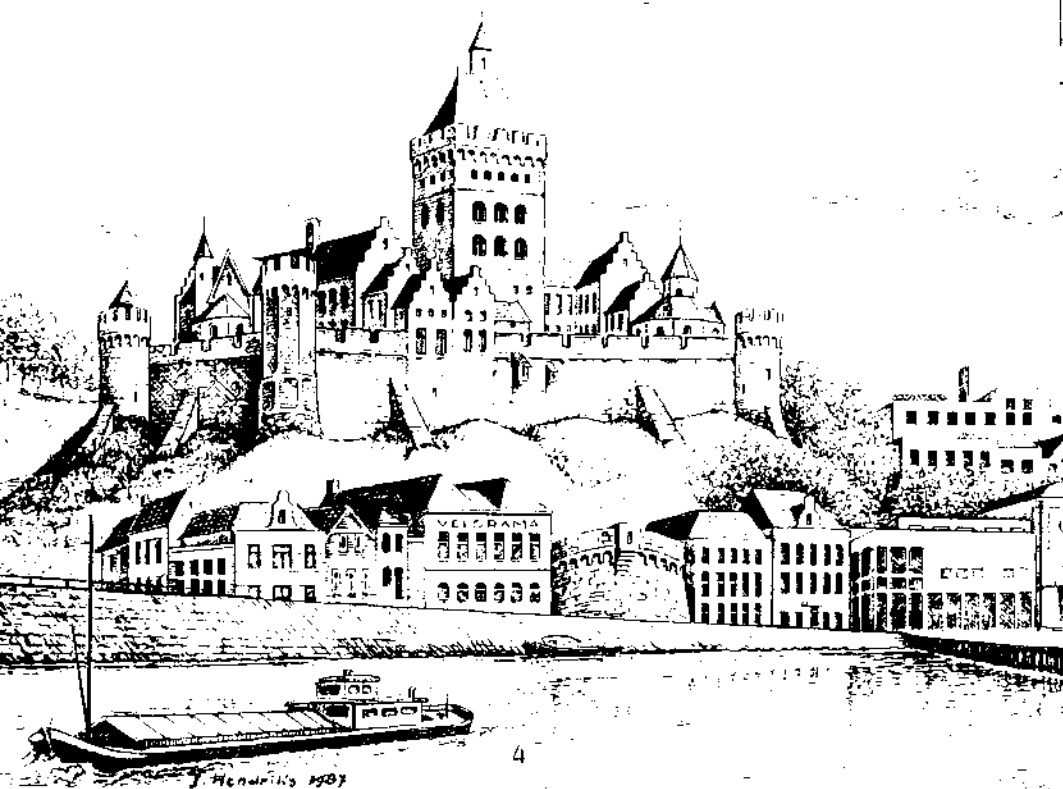
8.
Aansluitend aan de op blz.70 gestelde wens om een archeologisch beleid op te starten, stellen wij U voor om op het Valkhof de zogeheten "geo-radar-metingen" te laten verrichten.
Tot zeven meter diepte wordt hiermee nauwkeurige in-

formatie verkregen over de grondsamenstelling, zonder dat er ook maar één spade in de grond gaat!

Deze Italiaanse methode van onderzoek naar oventueel historische restanten in de ondergrond kan een Nederlandse firma voor U doen voor slechts (f.21.000.) één-en-twintigduizend gulden.

Door hierop in te gaan kunt U aantonen dat het U ernst is met het ontwikkelen van een archeologisch beleid op de oer-plek van Nijmegen.

Namens het bestuur van de Valkhofvereniging,
drs. J.M.T. Nooy, voorzitter.

KAART..

Onlangs werden wij door de Heer A. Janssen die al vaak foto's maakte voor ons periodiek, attent gemaakt op een speciale kaart die hij al snuffelende op een rommelmarkt in A'dam had gevonden. Omdat de afbeelding hem als Nijmegenaar natuurlijk direkt opviel, maar ook het bijschrift hem opmerkelijk voorkwam, kocht hij de kaart en tipte ons.

Het blijkt nu, dat 25 mei 1911 de "Nederlandsche Bond van Jongelieden Vereenigingen op Gereformeerde grondslag" uit die tijd een bondsdag hielden in Nijmegen. Helaas konden wij hierover geen verdere informatie vinden. Werd het Valkhof er bij betrokken? Wij weten het niet. Alleen een kaart bleef over met als onderschrift: "Ruine Valkhof", zoals U boven kunt zien...

Hein van Brienen.

Vanaf zondag 20 december tot en met 6 januari -de oorspronkelijke kerstdag die in de oosterse kerk behouden bleef; bij ons Driekoningen-, kon men in de St. Nikolaaskapel op het Valkhof weer de fraaie kerstgroep zien. (ontwerp door José Tesser)

Iedere bezoeker die nu nieuwsgierig binnentapte, zag onmiddellijk deze uitbeelding van het kerstgebeuren recht voor zich. De andere opstelling van de groep en de eenvoudige versiering van het toch al stemmige gebouw gaven een heel bijzondere sfeer. Uit de vele reacties konden wij opmaken dat dit bij het publiek zeer gewaardeerd werd.

Er zijn in deze drie weken dan ook enorm vaak foto's genomen van de kerstgroep. Ook het bezoekersaantal lag met 3658 veel hoger dan het vorige jaar.

Gelukkig waren de temperaturen buiten, deze keer iets redelijker, maar toch was het voor de toezichthouders erg prettig dat iemand een kachelletje beschikbaar stelde zodat handen en voeten af en toe wat bijgewarmd konden worden.

U begrijpt het natuurlijk al, de aan ons zo lang beloofde deur ontbreekt nog steeds! Maar ja, hoe lang vertellen wij de bezoekers al, dat de "uit zorg" weggevoerde burchtfragmenten weer "gerestaureerd en schoongemaakt" zullen worden teruggebracht..Affijn, hoop doet leven!

Wat ons betreft, één ding mogen we zeker niet vergeten; Dank aan iedereen die door zijn inzet de kerstpresentatie tot een succes maakte! De komende wintermaanden zal de kapel slechts af en toe geopend zijn, als weer en wind dit toelaten, we wachten op de lente.

foto; Antoon Janssen.

Kerstmis in de St. Nikolaaskapel op het Valkhof.
Een van de vele gemaakte foto's.

Nu binnen afzienbare tijd een dag komt waarop het duizend jaren is geleden dat keizerin Theophano hier op het Valkhof stierf, gaat onze vereniging deze belangrijke vorstin, die voor de lage landen zoveel betekende, eens in de schijnwerpers plaatsen.

Over het land waar zij vandaan kwam en de tijd waarin zij leefde, over de cultuur in haar dagen en meer interessante gegevens, zullen in de komende nummers van ons periodiek ruime aandacht krijgen.

Dat Theophano graag in Nijmegen verbleef en er tenslotte afscheid moest nemen van het leven, is voor de stad van grote historische betekenis. Het kan een aansporing zijn om de overgebleven resten van de oude keizersburcht veilig te stellen en door een voorlopige contouren uitleg gevolgd door een gehele of gedeeltelijke herbouw het Valkhof opnieuw wereldwijde bekendheid te geven.

De oude Nikolaaskapel is hierin een centraal punt.

In Theophano's dagen was de stad Myra in het Byzantijnse rijk (nu in Turkije gelegen) de plaats waar Nikolaas was begraven. Van deze in het oosten zeer populaire heilige, vond men dan ook vrijwel in alle kerken daar een ikoon. Hier in de westerse lage landen was hij vrijwel nog onbekend.

Het grote vertrouwen dat Theophano als oosterse prinses dan ook in deze beschermheilige van haar familie stelde, bewijzen de vele Nikolaaskapellen en ikonen die na haar dood als een voetspoor hier in het westen achterbleven. Herinneringen aan een diepgelovige en

openhartige vrouw, die als vorstin in regeren en handelen, haar tijd zeker ver vooruit was. De Valkhofvereniging mag dan ook geen moeite schuwen, de duizend jaar oude Nikolaaskapel op het Valkhof, een reliek uit haar tijd, in de belangstelling te houden en er bij de overheid op te blijven aandringen dat er voorzieningen moeten komen om dit unieke gebouw te bewaren voor de toekomst.

De 'grote droefheid' die in 991 in het gehele rijk ontstond toen de dood van Theophano bekend werd; geschiedschrijvers uit haar tijd melden dit duidelijk; mag voor ons een bewijs zijn dat er een opmerkelijk nieuwe hoopvolle tijd begonnen was, waarin nu plotseling het licht weg viel.

Over deze dramatische uren schreef Jan Creyghton op 23 Augustus 1930 in de Gelderlander een interessant verhaal. Nu, bijna zestig jaren later gaan wij dit opnieuw aan U voorleggen. Het artikel is een teken dat er jaren geleden ook al mensen waren met grote belangstelling voor de 'onbekende' historie van Nijmegen en dit ook nadrukkelijk naar buiten wilden brengen bij een nog onwetend publiek. De redactie van de Gelderlander maakt er dan ook een volgende aantekening bij;

'Dit artikel is bedoeld voor het feestnummer en ook in de inleiding aangekondigd. Het kon daarin echter slechts gedeeltelijk plaats vinden, maar het is te belangwekkend om te worden afgebroken; daarom wordt het in zijn geheel hier geplaatst.'

Wij zullen de schrijfwijze overnemen zoals die in 1930 nog gebruikelijk was, zodat aan de vertelling van Jan Creyghton niets te kort zal worden gedaan.

Hein van Brienon.

DE DOOD VAN KEIZERIN THEPHANO
IN DEN BURCHT VAN NIJMEGEN

Jan Creyghton.

Het was ten jare 991. Groote drukte heerschte in de oude karelstad. Sedert eenige dagen verwachtte zij binnen de wallen van haar vorstelijke burcht de keizerin-regentes van het Duitse Rijk, Theophano. Na te Quedlinburg het Paaschfeest te hebben gevierd, was deze naar onze stad afgereisd, en kwam er enkele dagen later aan. Toch klonken er geen juichkreten op de pleinen en de feestelijke hoornstooten deden zich op den burcht niet hooren. Want in het diepste binnen van het kasteel, waar de rumoerigheid van buiten zelden doordrong moest de dochter van Byzantium zich afzonderen om in de rust der eenzaamheid het geneesmiddel te vinden voor haar wankelende gezondheid.

Menigmaal toefde zij in de noord-oostelijke kasteelzaal, waaraan de donkere eiken muurbetimmering een deftigen ernst gaf. Hoog hingen de glinsterende kaarsenlusters.

De zomerse windstootjes, die door het wijdgeopend raam speelsch naar binnen drongen, deed de fijngeweven sluier der keizerin lichtelijk heen en weder waaien. Naast de haard stond de groote houtkist. In de rand staarden lachende en ernstige uitgesneden koppen naar den grond. Zware tinnen kannen op schotels stonden op de donkere kast.

Theophano liet vanuit haar werkzetel haar blik gaan over al deze dingen. Maar ze lette er niet op. Daarginds achter de bergen hielden Baldrik en Adela huis. Wat moest zij tegen hen beginnen? Langzaam schreed zij naar het venster. Doch haar gang was onzeker, haar houding miste die fierheid van vroeger. Het was niet meer de sterke vrouwe van weleer, die nu steunend rust zocht bij de eikenhouten raamlijst.

Weinige dagen later mocht zij het bed niet meer verlaten. Haar zwakte nam voortdurend toe. Waren het de enorme lasten, die zij vooral in de laatste periode van haar keizerlijk regentschap te dragen had, die haar krachten sloopten? Was het de ruwe Noordenwind van onze landen, die haar in het milde zuiden gegroeid en gevormd gestel, den genadeslag toebracht? Was het de onverwachte wending in de aangelegenheden van Hugo Capet, die haar knakte? Wij kunnen het niet gemakkelijk zeggen. Mogelijk hebben deze drie oorzaken tesamen haar terneder geworpen.

Tot zelfs op het ziekbed droegen haar gelaats-trekken de kenmerken van de fijne beschaving en voorname opvoeding, die zij, de dochter van Izimiszes, genoten had aan het hof van Byzantium, waar Romanus II, haar oom het bewind voerde. Steeds was zij iemand geweest van cultureele voornaamheid; zóózeer zelfs, dat de veel ruwere Duitscher haar met een zekere achterdocht had gade geslagen. Dat kon hij zoo maar niet direct begrijpen. Had zij niet de opschik der Byzantijsche paleizen onder Duitse kringen in de mode gebracht? Was zij het niet die de beoefening van Grieksche kunst en wetenschap scheen aan te bevelen en beschermen?

Was het haar niet aan te zien, dat ze gewend was om te gaan in kringen, waarvan de zeden en het leven luchtig waren? Ja, gingen er geen geruchten rond dat zij zich tegenover een invloedrijk Duitsch vorst niet onberispelijk gedragen had?...

Maar dat was zeker niet meer dan laster. Een onverdacht getuige, Thietmar von Merseburg durfde immers van haar te zeggen: "Zij was bescheiden, vast van karakter, met zwakheden weliswaar, die elke vrouw eigen zijn, doch

voorbeeldig van leven, wat veel wil zeggen voor een Grieksche. Ze waakte over haar zoon en haar rijk. Den hoogmoedigen deed zij haar kracht, de nedrigen haar helpende steun gevoelen". En inderdaad hoewel de keizerin als geboren Oosterlinge haar aard niet verloochenen kon en haar aanleg niet verliezen, toch kan men veilig staande houden, dat Theophano haar vaderland vergat.

Zoo toefde dus theophano op den burcht der stad. Zij scheen gekomen om haar gezondheid te verzorgen. Maar deze aangelegenheid is een van de weinige, die de keizerin aan de oude Karelstad verbindt. Wel had zij, zooals men op de prachtige, nu nog bestaande schenkingsact lezen kan, het nabije Tiel tegelijk met vele andere heerlijkheden ten geschenke gekregen, toen zij voor haar kroning te Rome verbleef, maar toch had ze ternauwernood met deze streken kennis gemaakt. Doch haar heer gemaal Otto II, was vorst en heerscher over deze landen geweest. Zijn hart had zij aan zich weten te ketenen. Wat hij vooral in haar waardeerde was haar vasten, mannelijken geest, haar schitterende toon van hofhouding en de wijze vastberadenheid, waarmee ze de plannen van den keizer wist in te voelen. Zij kon in zijn enthousiasme deelen, ook nog nadat de gebeurtenissen wel eens tegen de goede verwachtingen in waren uitgevallen. Zij had hem op zijn krijgstoct tegen de Arabieren vergezeld, al kon de keizer er niet toe overgaan zijn echtgenoot mede te voeren tot bij het heetst van den strijd. Maar deed niet de troost Theophano zoo dichtbij in Rossano te weten, Otto den strijd tegen de Arabieren met glans winnen? Inderdaad het had ook aan Theophano gekost, veel gekost haar Otto te moe-

ten teruggeven aan Hem, Die den vorst haar tot steun gegeven had. Toch heeft ze hem begraven met gelatenheid, en den Heer der wereld stil en deemoediglijk trouw beloofd, toen zijn lijk werd bijgezet in de oude basiliek van Sint Pieter te Rome, in de onmiddellijke nabijheid van de van de graven der Apostelen zelve. Naderhand had ze aan den heiligen bisschop Adalbert een som gelds ter hand gesteld, opdat deze bij het graf van Otto zou gaan bidden. De bisschop echter gaf al het geld aan de armen. Het zal de ziel van den keizer niet minder goed gedaan hebben.

In de angstig-stille ziekenzaal van de burcht lag nu de keizerin weduwe en regentes van Otto III. Het tienjarig kind richtte zijn groote heldere oogjes vragend op naar dat hijgend zwakke gelaat op de witte kussens in het schemerdonker van den avond.

De zieltoogende moeder zag naar hem, glimlachte en staarde voor zich heen: "Voor hem deed zij alles" fluisterde Hugo van Tuscia tot de edelen rondom zich.... Eenieder voelde, dat dit hulpelooze kind spoedig geheel alleen zou staan.

Ternauwernood was Otto II begraven geweest of voor Theophano begon de eigenlijke strijd. Haar kleine Otto III was het geweest, die haar nieuwe zorgen deed opnemen, zich nieuwe moeiten deed getroosten. Voor hem wierp ze zich in ongehoord gevaarlijke verwickelingen en velerlei politiek vraagstukken.

Veel had haar zaak te verduren, voordat Theophano als de eigenlijke regentes werd erkend. Hendrik de Twister van Beieren meende zijn rechten te moeten handhaven. Waren niet Gerbert van Auvergne en koning Lotharius als haar ver-

dedigers opgetreden, zij zou nooit aan het bewind zijn gekomen. Doch ze zorgde er voor haar verdedigers te vinden. En daarin slaagde ze. Niets anders dan de groote bezorgdheid voor haar opgroeiend kind had haar daartoe de zielskracht gegeven. Om zijnentwille heeft zij een last gedragen, die voor een sterken man nog te zwaar zou zijn geweest. In zijn gaven van verstand en hart vond zij iets van haar overleden echtgenoot. Zij waakte ervoor, dat de kleine Otto zóó werd opgevoed, dat hij met recht den naam van vader en grootvader dragen kon. Heeft haar zorgvuldige opvoeding resultaat gehad? Men zou het den argeloozen knaap niet aanzien. Doch later toen hij ouder werd en zelf de keizerlijke waardigheid droeg, toen zouden er grootsche plannen in het brein van den jongen man. Toen wilde hij in de macht van zijn keizerlijk rechtsgebied de Italiaansche en Duitsche gouwen tot één geheel samen brengen. Toen droomde hij nergens liever over dan om de staatsgrootheid van het glorievolle Rome te verbinden met de hofweelde van Byzantium. Toen zette hij zijn zinnen op een herhaling van de dagen van Karel den Groote. Toen was hem de titel "keizer" door den eersten en tweeden drager van zijn naam met eenvoud gebezigd, niet genoeg meer en wilde hij "keizer der Romeinen" heeten of "keizer der keizers". Doch het zou den jonkman niet gegeven zijn deze plannen uit te voeren. Nog vóór hij den leeftijd van 22 jaren bereikt had, greep de dood ook hem weg.

Van dat alles vermoedde Theophano niets. Zij zou er trouwens niet veel over gedacht hebben. Want waaraan denkt men als de kille dood de hand gaat leggen op een leven?

De 15e Juni brak aan. Reeds was het midder-

nachtelijk uur voorbij. De geneesheeren waren niet van het ziekbed geweken. Hugo van Tuscia liep onrustig heen en weer. Soms bracht men den kleinen Otto bij de vorstelijke sponde. Het af- en aanloopen der dienaren had opgehouden. Een angstige vrees had de burcht aangegrepen. Reeds liep het gerucht in de stad, dat de keizerin stervende was. De Nijmegenaars keken op naar de hooge tinnen die zich fantastisch afteekenden tegen den helderen zomerhemel. Hoeveel stille wenschen en gebeden zouden er zijn opgestegen uit de in spanning verkeerende harten? Want de bevolking der herbergzame stad was niet zoo wantrouwig als de oostelijke nabuur, maar leefde gemakkelijk mede met al wat er op den burcht gebeurde.

Stilaan vorderde de tijd.

Het eene uur volgde het andere op. En de ziekte ging voort haar sloopendwerk te verrichten. Steeds matter werden de oogen van Theophano. Steeds verbaasder keken de groote oogen van den kleinen prins. Wat was er toch met zijn moeder? Even bracht men hem dicht bij het bed en legde haar bevende hand op het teere hoofdje van den knaap. De keizerin glimlachte in zijn kinderoogen. Toen zonk haar hoofd weg.

De priester, die naast haar stond keek nauwlettend toe en begon de gebeden der stervenden. De geneesheer trad naderbij, nam haar nauwkeurig op...en zeide dat Theophano gestorven was. Men bracht den kleinen prins naar buiten en naar zijn slaapvertrek. Het kind wist niet, wat het verloren had.

De stad Nijmegen lag nog in diepe rust, toen de burchtklok zijn doodsmare over de daken der huizen dreunde. En weldra zou de tijding over

de gansche wereld gaan dat te Nijmegen Theophano, de Grieksche, gestorven was.

Toen men de nog jonge prinses met een prachtige statigheid uit Byzantium wegvoerde, en haar uitgeleide deed voor de reis naar Rome, waar haar de kroning wachtte, had men haar onder vele andere kostbaarheden ook de relikwie van den Heilige Pantaleon medegegeven. Zij had deze plechtig naar Keulen laten overbrengen waar ze voortdurend door een groote toeloop van geloovigen vereerd werd.

Naar deze genadekerk heeft men Theophano spoedig na haar dood vervoerd. Zij werd bijgezet bij het lichaam van den H. Pantaleon zelve.

Hoewel derhalve de groote begravenisplechtigheden in Keulen en niet in Nijmegen hebben plaats gehad, toch zal de overbrenging hier in de stad niet zonder groote deelneming van de bevolking zijn begonnen.

Doch de herinnering aan deze doode zou niet voor altijd de Waalstad met rouwfloers als omhuld houden. Zij zag er een goede 150 jaar later heel wat blijder uit, toen de echtgenoot van Barbarossa er een koningskind ter wereld bracht. Het was de veelbelovende spruit der Hohenstaufen, Hendrik VI.

De roemruchte keizerstad, wier burcht door den grooten Karel gebouwd werd om er zijn rustige dagen van studie en overpeinzing in door te brengen, schijnt bij haar stichting reeds een zekere voorbestemming te hebben gekregen om als immer gereedstaand en verkwikkend toevluchtsoord te dienen voor den regerende vorst.

Had niet spoedig na Karel, Lodewijk de Vrome Nijmegen gemaakt tot een verzamelplaats van de

Rijksgrooten en strijdmachten? En kwam na hem niet een Lotharius, een Karel de Kale naar onzen sterken burcht? En hoe menigmaal hebben ook na Theophano latere bewindvoerders het voetspoor van Koenraad II gevolgd en woonden voor korteren of langeren tijd in de veste. Meer dan dat. Later, veel later, toen de gisting tegen den stadhouder een langer verblijf in Holland bezwaarlijk maakte en Willem V, de wijk deed nemen naar veiliger oorden, hebben stad en burcht voor hem de poorten wijd opengezet. Dit feit is zeer begrijpelijk. De Oranjes toch lieten zich in hun machtige dagen van de 17de en 18de eeuw immer veel aan Nijmegen gelegen liggen. Was 't wonder, dat de Waalsteden stadhouder met vreugde opnam, nu het hem niet voor den wind ging? Het verbaast ons niet dat Willem V in die dagen het eerst aan de burcht der Karelstad dacht. Hier was hij veilig. Van kuipende staatslieden had hij hier niets te duchten. Bovenal weliswaar was de stad trouw aan het geloof harer vaders. Doch deze aanhankelijkheid heeft nooit geschaad aan de trouw voor het huis van Oranje. En indien ook al soms eenige verwijdering tusschen Nijmegen en het vorstenhuis scheen te ontstaan, de stad die in de lijn harer gansche geschiedenis de oudste rechten van Gelderland kon doen gelden, treft hiervan zeker niet de voornaamste schuld.

Zij heeft slechts de gelegenheid afgewacht om haar oude trouw aan den vorst tot uiting te brengen.

Onverzwakt, gelijk in haar lange geschiedenis zal deze blijken te zijn, ook wanneer, zooals Theophano en later Willem V, er ooit onverhoopt een Oranje in groote moeilijkheden zou geraken.

In een belangrijke brief gedateerd 14 november 1249 krijgt Otto III graaf van Gelre, toestemming van Conradus aartsbisschop van Keulen, om de parochiekerk staande op het terrein bij de burcht, te mogen afbreken en op een andere, betere plaats weer op te bouwen.

Het slopen gebeurde evenwel pas in 1254, waarschijnlijk omdat men toen de nieuwe St. Stevenkerk al gedeeltelijk kon gebruiken.

Op 7 december 1273 kwam vast te liggen, dat ieder jaar op de eerste zondag na Pinksteren een processie zou trekken naar de vroegere begraafplaats bij de oude afgebroken kerk.

In het 200 jaar oude boek, 'Handvesten en onuitgegeven Charters' uit 1789, gedrukt te Nijmegen door 'Stads en Quartiers-drukker' A.v. Goor; vonden wij de tekst van deze oude brief. Wij geven U deze weer in het oorspronkelijke latijn en de daarop volgende vertaling uit het jaar 1789.

Conradus Dei gratia Sanctæ Coloniensis Ecclesie Archiepiscopus, Italiae Archicancellarius Apostolicæ Sedis Legatus, Nobili Viro Otthoni Comiti Gelrensi dilecto fideli suo salutem in Domino.

Cum, sicut ex parte tua fuit propositum coram nobis, Ecclesia parochialis Oppidi Novimagijensis, Coloniensis Dioceseos, tibi ex eo sit multipliciter onerosa, quod per eam eidem loci Castro, quod ad honorem Romanæ Ecclesie nosceris expugnasse, timetur in posterum posse periculum et impedimentum aliquod provenire, nos devocionis tuæ precibus annuentes, ut ipsam Ecclesiam Faciens demoliri, transferas in locum alium competentem, tibi auctoritate

presentium indulgemus.

Datum apud Nusijam XVIII° KL. Decembris Anno Domini millesimo CCXLVIII^o.

Vertaaling,

Conradus, door Gods genade Aarts-Bisschop van de heilige Kerk tot Keulen, Aarts-Cancelier in Italie, Gesant van den Apostolische Stoel, aan den Edelen Heere Otto Grave van Gelre, zijnen geliefden en beminden, alle heil in den Heere. Daar, gelijk van wegens uw aan ons is voorge dragen, de Kerspel-kerk van de stad Nijmegen, behoorende onder het Aarts-Bisdom Keulen, uw uit veelerlei hoofden lastig is, voor al, daar men vreest, dat aan de burgt, gelegen ter zelve plaats, welke men weet door uw ter eere van de heilige Roomsche Kerk in bezitting genomen te zijn, uit dezelve gevaar en letzel zoude kunnen worden toegebracht, zo hebben wij, gehoor geevende aan uwe billijke en eerbiedige beede, toegestaan, dat gij de Kerk doende afbreken, dezelve overbrengt op eene andere gevoegzaame plaats, oirconde dezer onser tegenwoordige brief.

Gegeeven te Nuijs den 14 November 1294.

Waarschijnlijk was deze bedoelde kerspel-kerk gebouwd omstreeks 692 (van Berchem) zo-als gebruikelijk op het keizerlijk territorium, dus aan het voorterrein van de burcht. Vermoedelijk stond de kerk ongeveer op de plaats waar later de Voerweg werd gegraven en nu het verbindingsbruggetje tussen Kelfkensbos en Valkhof ligt. (Zie Valkhofnieuws zesde jaarg.nr.3) Of deze kerk reeds aan de H.Stefanus was toegewijd is onbekend.

Hein van Brienen.

KASTEEL DODDENDAAL TE EWIJK :

Deel 3 Kastelen in het kwartier van Nijmegen.

De naam Doddendaal werd in de veertiende eeuw aan de heerlijkheid Ewijk geschonken en wordt dan ook gesproken van een borch.

In 1552 kocht graaf Reinald van Gelre de Doddendaal via de familie's van Appeltorn van Buren en Culemburg komt het in 1489 in bezit van Godert van Stepraedt wiens familie tot 1743 de bezitters bleven.

Het oorspronkelijke kasteel was een ruim hoog vierkant kasteel omgeven door een zeker 4 meter hoge ringmuur met een dikte van 2.5m. met op de 4 hoeken ronde torens, waarvan de laatste in 1825 is afgebroken.

Het kasteel heeft veel te lijden gehad van oorlogshandelingen.

In 1528 plunderen Nijmegenaren de Doddendaal en in 1580 1590 en 1591 wordt het zwaar beschoten en in brand gestoken, waarbij de middeleeuwse kap van de grote zaal in vlammen opgaat.

De familie van Stepraedt herstelde de schade steeds, maar in de loop der jaren raakte het steeds meer in verval.

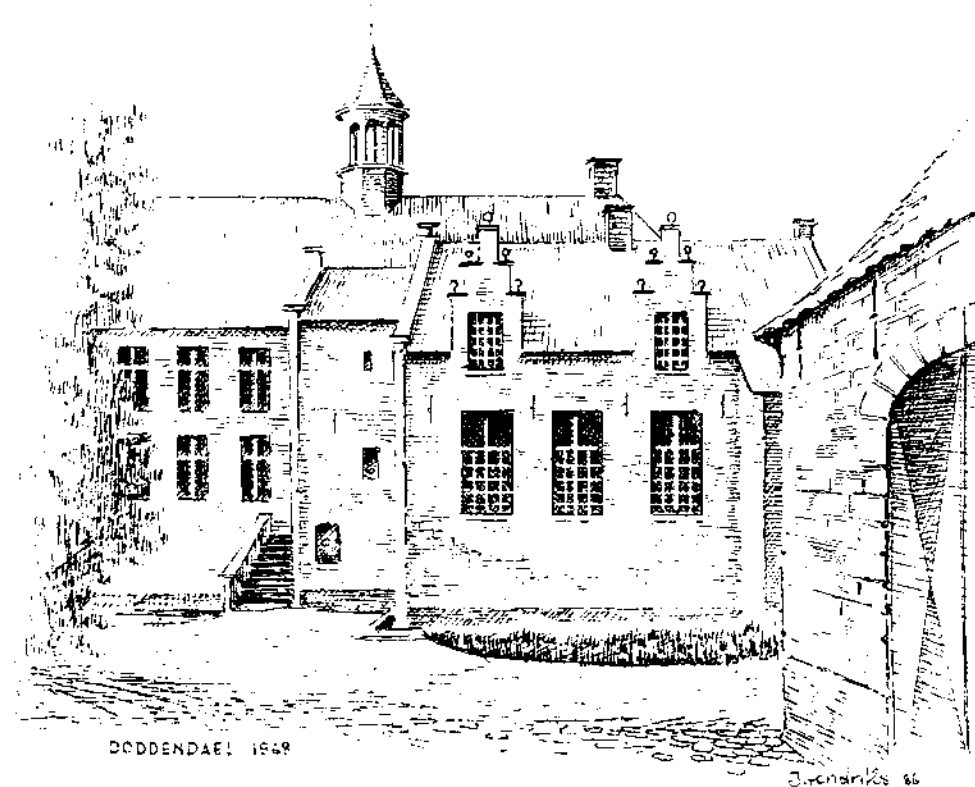
De kelders hebben van 1607 tot 1745 als schuilkerk dienst gedaan ,maar ook eerder in het begin van de 16e eeuw werd er al een heilige mis gelezen.

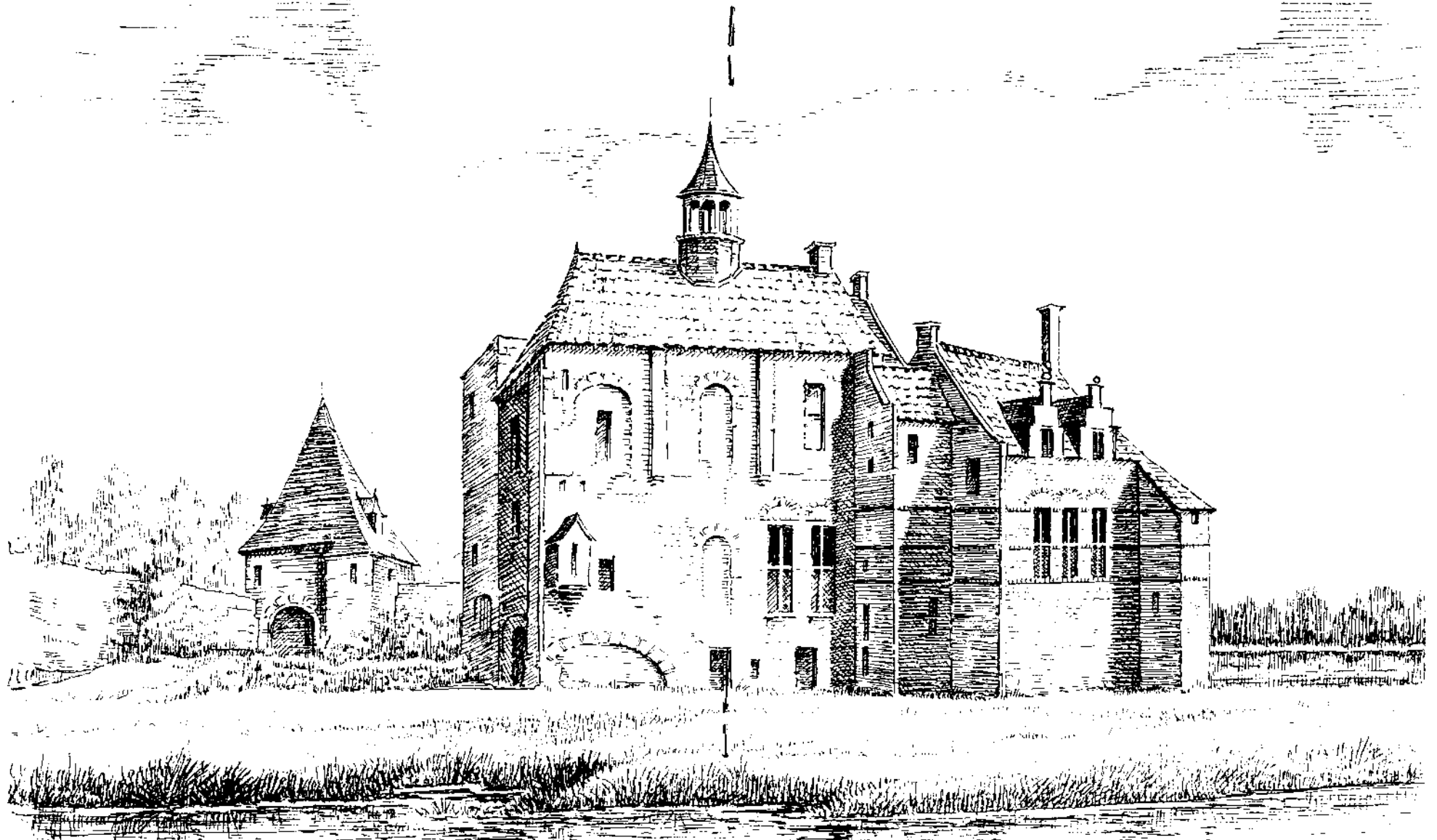
Nadat in 1945 het als Duits bezit verbeurd was verklaard kreeg in 1956 Freiherr von Nagel-Doornick Vornholz zijn bezit weer terug en verkocht het in 1972.

Het is nu ingebruik als restaurant.

Bron: Het land tussen Maas en Waal.
J.H. Manders.

Louk Hendriks.

KASTEEL DODDENDAEL 1731
NAAR A. DE HAGEN

J. Landwehr 86

ZOMERCONCERTEN OP HET VALKHOF

Volgens traditie vinden er ook deze zomer weer een aantal gratis toegankelijke concerten op het Valkhof plaats.

Het belooft een bijzonder afwisselend seizoen te worden. Kijkt U om te beginnen maar eens naar het openingsconcert. Over nostalgie gesproken!

Jaren heeft het Valkhofpark het zonder blaasorkesten moeten stellen en nu is er op zondag 1 mei een echte harmonie voor een concert in de openlucht.

ZEGT HET VOORT!

SEIZOENPROGRAMMA 1 9 8 8

(onder voorbehoud)

- 1 mei: Opening van het seizoen m.m.v. de Canisius Concertband o.l.v. Jan Bosveld. Aanvang 14.00 uur (park)
- 19 juni: Kamermuziekconcert m.m.v. diverse solisten en Maarten Dongelmans, spinet. Aanvang 14.00 uur (kapel)
- 10 juli: Concert met middeleeuwse muziek m.m.v. ensemble 'Diapente' uit Eindhoven (zang en copiën van oude instrumenten). Aanvang 14.00 uur (kapel)
- 31 juli: Concert m.m.v. het Grenzland Frauenchor Kranenburg o.l.v. Ute Tödter. Aanvang 14.00 uur (kapel)
- 28 augustus: Concert m.m.v. Jos Brink, klarinet en instrumentaal ensemble. Aanvang 14.00 uur (kapel).

Maarten Dongelmans

foto; A. Janssen.

NUTTIG VOOR VALKHOFBEZOEKERS?

U weet als oud Nimwegenaar misschien nog wel, op 5 juni 1955 reed in de stad de laatste tram langs het Kelfkensbos en het Valkhof voorgoed naar de remise.

Doch zie; Zondagmiddag 29 november 1987 rolde opnieuw een tram met aanhanger via de Voerweg, onder de Valkhofbrug door de stad weer binnen! U begrijpt, grote belangstelling op en om het Valkhof. Ondanks het gure weer telde men in de kapel op die dag bijna 400 bezoekers. Voor hen die het nog niet weten, men heeft plannen die tram weer door de stad te laten rijden met een halte bij het Valkhof! Zeer nuttig voor Valkhofbezoekers! Of omgekeerd?

KASTELEN. (inleiding)

Robert Spanings.

In het Valkhofnieuws zijn in de loop der jaren regelmatig de woorden 'kasteel' en 'burcht' gevallen en zijn er talloze voorbeelden hiervan gegeven.

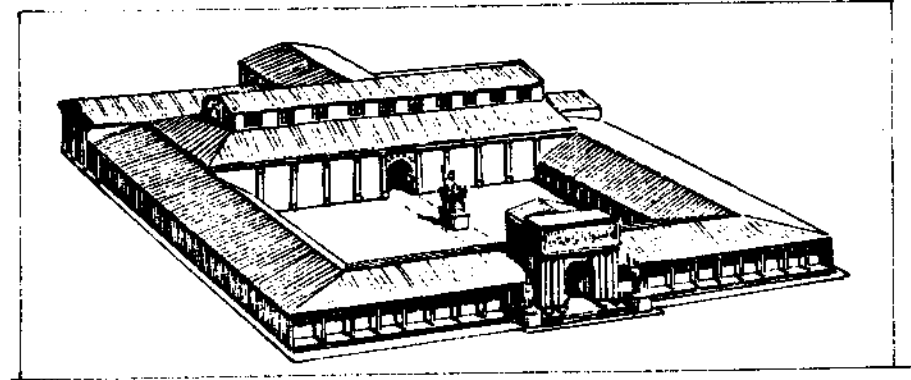
In enkele artikelen zijn ook kastelen en burchten besproken en nader uitgewerkt. Tot nu toe is er nog geen algemeen artikel verschenen dat een overzicht geeft van de geschiedenis der kastelen en burchten. Ik zal in deze leemte proberen te voorzien door in het Valkhofnieuws met enkele artikelen een globaal overzicht te geven van de 'kasteelgeschiedenis'.

Hierbij zal alleen het Europese kasteel ter sprake komen, met name het Nederlandse. Vanzelfsprekend komen we zo bij de vroegere Valkhofburcht terecht die meteen ook onder de loep zal worden genomen. In onderstaande teksten geef ik alvast een algemene inleiding op het onderwerp 'kastelen'.

De oorsprong van het woord 'kasteel'.

Om te beginnen moeten we eerst even stilstaan bij de oorsprong van het woord; kasteel. Ik noemde al woorden 'kasteel' en 'burcht'. Er is geen duidelijk onderscheid te maken tussen beide woorden althans niet in het Nederlands. Interessant is het om te zien dat men vroeger verschillende benamingen gebruikte voor de zelfde soort bouwwerken. Men sprak van borch, burch, casteel, huis, husinge, steenhuis, steen, hoge steen, torre, torne, toren, veste, gesate. Tegenwoordig gebruiken wij de woorden burcht, kasteel en slot gewoon door elkaar. Voor het gemak houden wij ons aan

het woord kasteel, dit woord werd afgeleid van het latijnse castellum wat een verkleinwoord is van castrum of castra. Met castra werd vroeger een groot romeins rechthoekig kamp aangeduid.

- Reconstructie van een romeins gebouw in het castellum van Nijmegen.-

Het middeleeuwse kasteel.

Kastelen zijn bouwwerken die alleen in de z.g. middeleeuwen voorkwamen. Zij zijn in feite uniek voor die periode want het einde van de middeleeuwen betekende ook het einde van de kastelen. Een aantal kastelen worden nog bewoond, zij hebben echter de functie van vesting verloren die eeuwenlang de voornaamste reden van hun bestaan vormde.

Een definitie van het kasteel.

Het kasteel was in feite de versterkte woning van een Heer. Dit kon zowel een keizer, koning

of een heer met minder aanzien zijn, zoals de hertog of een graaf.

Typisch voor het kasteel is de combinatie van woning en vesting. Het kasteel symboliseert de werkelijke of veronderstelde macht van staat of vorst. Het onderscheid tussen oudere vestingen en het kasteel is duidelijk. Vestingen hadden een duidelijke functie voor de hele leefgemeenschap, bijvoorbeeld te zien aan de vroegere Romeinse versterkingen in Nijmegen. Deze nederzettingen hadden als doel de verdediging en bescherming van hele leefgemeenschappen.

De verdediging en bescherming van een individuele heer stond niet centraal.

In de middeleeuwen bloeide naast het kasteel ook de versterkte stad. Het kasteel, vesting en woning voor een heer was als privé-eigendom niet vrij toegankelijk voor het publiek en was ook niet gebouwd in het belang van grote mensen groepen. Natuurlijk waren er ook niet-versterkte huizen en paleizen naast kastelen in de middeleeuwen. Het kasteel kan men echter typerend zien voor deze periode in de geschiedenis.

De bouw van een kasteel.

In één van mijn artikelen zal ik ingaan op de bouw van het kasteel, enkele punten vooraf; Vanaf het allereerste begin werden zowel hout als stenen gebruikt voor de bouw van een kasteel, bij heel oude kastelen was hout echter wel favoriet.

De principes die men gebruikte bij de bouw bleven ongewijzigd. We kunnen stellen dat er combinaties waren: 1. een muur (of een houten pal-

lisade) met een bijbehorende toren die de muur kon beschermen; 2. Een ommuurde ruimte voorzien van torens en een donjon.

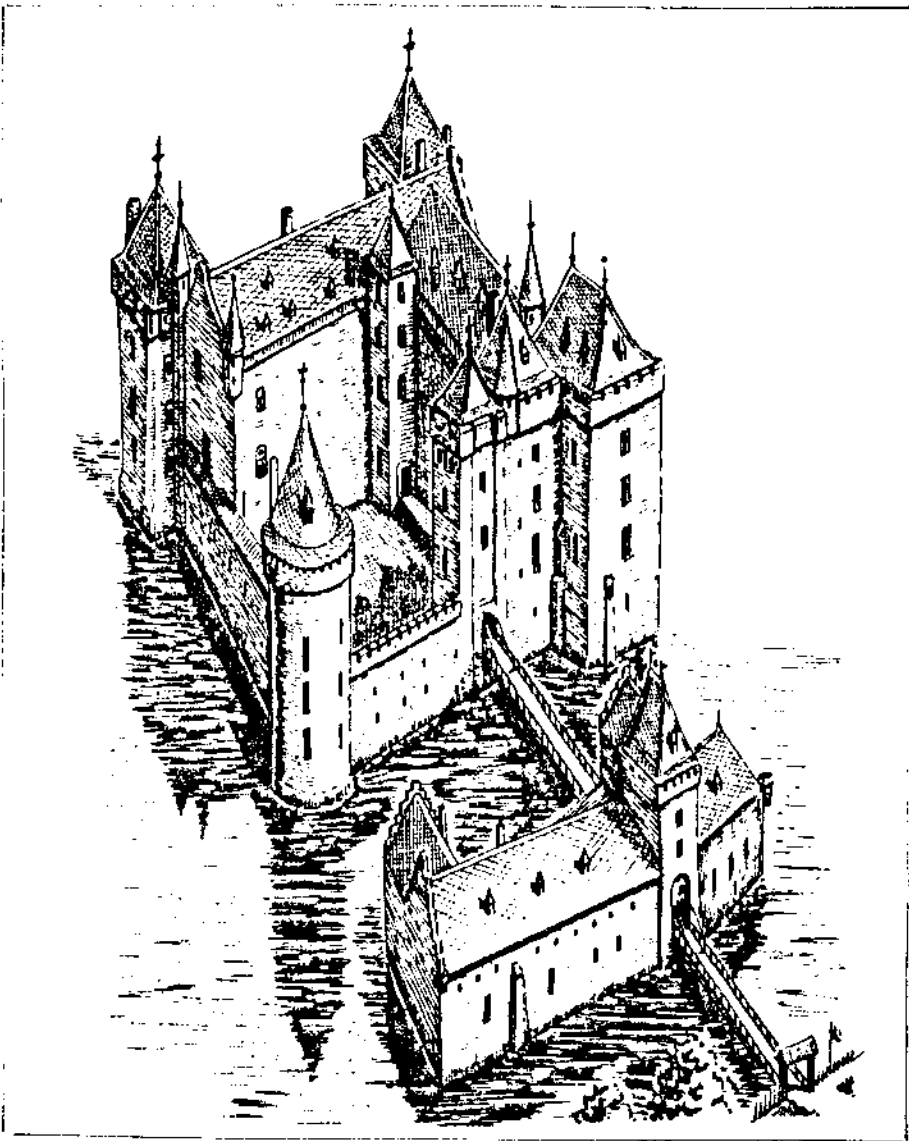
Het kasteel moest groot genoeg zijn om onderdak te kunnen bieden aan allen die tot de huishouding van een heer behoorden.

De organisatie die nodig was voor het bouwen van een kasteel, was even indrukwekkend als de bouwwerken zelf en het bijbehorende vakmanschap. Vele steenhouwers, metselaars en timmerlieden, loodgieters en glasblazers, smeden en stuka-doors, schilders en gewone arbeiders, waren betrokken bij de bouw van een kasteel. De bouwmaterialen werden van ver gehaald en dat bracht hoge kosten met zich mee. Ambachtlieden die bij de bouw betrokken waren leidden een zwervend bestaan, zij trokken van de ene plaats naar de andere waar gewerkt kon worden.

Het kasteel als vesting en woning.

In de komende artikelen zal ik de militaire rol van het kasteel afzonderlijk bespreken. Ook wordt aandacht besteed aan het dagelijkse leven en de woonplaats van een individuele heer. De voorkeur voor een bepaalde plaats van een kasteel uitte zich in de aanwezigheid van een luxe accommodatie, grote zalen, prachtige kapellen enz. Er werd muziek gemaakt en gedanst. Troubadours trokken van het ene kasteel naar het andere.

Een aantal van de grootste kastelen van de belangrijkste heren was meer een versterkt paleis. Op het eind van de middeleeuwen was de militaire rol van het kasteel nabij. De kastelen die nog bleven dienden slechts als oude indrukwekkende woningen.

Kasteel Brederode, ongeveer 1300.

Het kasteel als gevangenis.

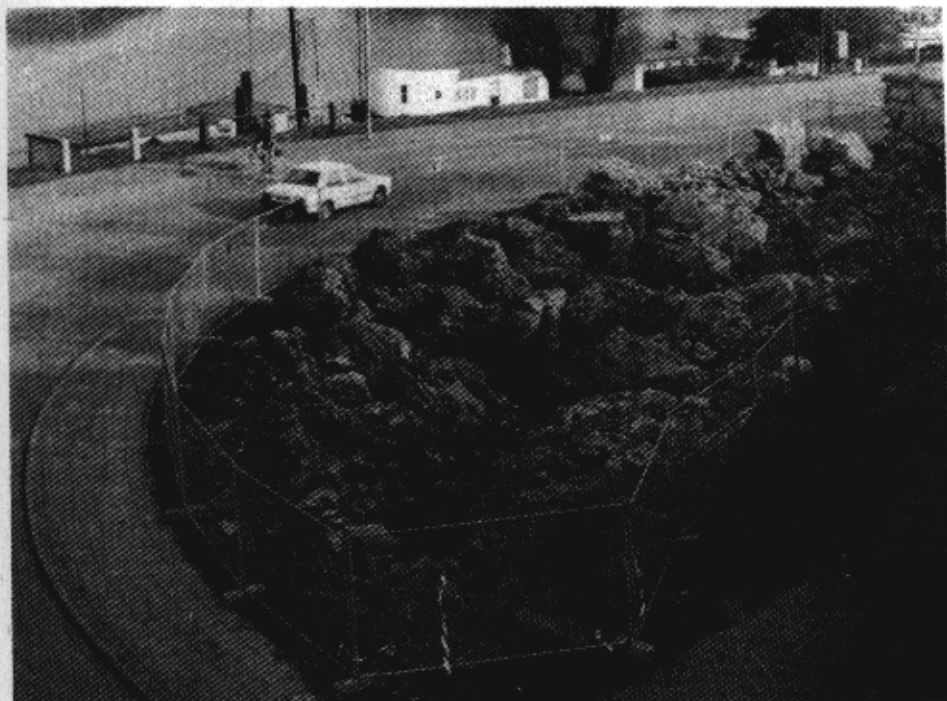
Het kasteel fungeerde als bestuurlijk en als maatschappelijk centrum. Eén van de andere functies was die van gevangenis, in reisgidsen en door reisleiders vaak sterk overdreven. Een aantal gidsen geeft veelal de indruk dat het kasteel een plaats was waar alleen gemarteld en vermoord werd, mensen terecht werden gesteld of gevangen zaten.

Het kasteel als vesting was inderdaad een geschikte plaats om mensen gevangen te houden. In de middeleeuwen waren het meestal politieke redenen om mensen achter slot en grendel te zetten. Als het kasteel nu zijn oorspronkelijke functie gaat verliezen (vesting en woning) kon een minder belangrijke functie van 'gevangenis' meer op de voorgrond gaan treden. De Londense Tower b.v. werd zo in de 16e en 17e eeuw dan ook steeds meer gebruikt als staatsgevangenis en wapenfabriek.

Achteruitgang van het kasteel.

We kunnen zeker zeggen dat de komst van de kanonnen en het buskruit beslist geen afdoende verklaring bieden voor einde van de kastelen. Kanonnen waren lange tijd effectiever voor de verdediging van het kasteel dan voor een aanval daarop. Het kasteel begon in discredit te raken toen het zijn militaire rol ging verliezen. In de 17e en 18e eeuw bouwden edelen nog slechts kastelen voor het aanzien van hun persoon.

In september hoop ik dus op een en ander dieper in te gaan.

Romeins-Nijmegen 1987!!

foto:A.Janssen.

Hier ligt dan voor U op dit veld,
Een rest uit verre tijden..
Verworpen; daar alleen het geld
En nieuwbouw, kon verblijden!

Doch wee; een stad die verblind
Zijn historie gaat ontlopen,
Zal als verloren wezenkind
Op geen toekomst kunnen hopen!

Anonymus.

Treurende putti op de
eveneens weggevoerde
Valkhof-fragmenten.

"OP DE BOEKENPLANK"

VALKHOFHISTORIE IN NIEUWSTE BOEK OVER NIJMEGEN

Graag attenderen wij U op het 15 maart in de boekhandel verschijnende nieuwste boek over Nijmegen. Uitgeverij Dwarsstap te Nijmegen brengt namelijk een eerste selectie van de historische artikelen die ons bestuurslid Maarten Dongelmans gedurende de afgelopen jaren in De Gelderlander publiceerde.

Het boek "Nijmegen ToenTertijd. Stad in Stroom-
versnelling" behandelt de stadsgeschiedenis
van 1860 tot 1910 en doet dat aan de hand
van de meest uiteenlopende, maar altijd her-
kenbare onderwerpen. Maarten Dongelmans
opent de bundel - hoe kan het ook anders -
met een verhaal dat het Zangersfeest op het
Valkhof (1861) centraal stelt. Wie door het
rijk geïllustreerde, 160 pagina's tellende
boek heen bladert, zal het Valkhof echter
beslist vaker tegenkomen.

Maar het boek biedt natuurlijk heel wat meer.
De oude spoorbrug, het station, de VVV, de
Wedren, de vroegere Stadsschouwburg, de bin-
nenstadskerken, de ziekenhuizen, de ouderwet-
se winters, carnavals- en kermisfeesten, de
introdunctie van het electrisch licht en niet
te vergeten het verhaal van de Nijmeegse
Stoomtram: het komt allemaal bij Maarten Don-
gelmans aan bod.

Met deze nieuwste publicatie wordt een minder
bekend stuk stadsgeschiedenis op aantrekkelij-
ke wijze voor een groot publiek weer tot leven
gewekt. De prijs is f.27,50. Korting bij inlevering van
een bon die in De Gelderlander verschijnt.

EEN NIJMEEGS-KLEEFSE LEGENDE.

In de feestkrant van 1930, waar het verhaal vonden over de dood van Theophano, lazen wij ook een ander vermeldenswaardig artikel en wel "Van den Ridder metten Swane". Omdat er de laatste jaren vele contacten met de kleefse bureu tot stand kwamen, leek het ons wel aardig om U ook dit artikel voor te leggen. Eveneens laten wij dit in de schrijftrant van die tijd maar het zal beslist voor U niet moeilijk te lezen zijn.

VAN DEN RIDDER METTEN SWANE.

Wat ik U nu wil gaan vertellen op dezen feestelijken dag is die schoone en wonderbare geschiedenis van den Ridder metten Swane, zooals ik die heb gevonden in een zeer oude kroniek uit den lande van Kleef, dewelke werd geschreven in den jare 1471 of daaromtrent met eigen hand door den zeer wijzen klerk Gert van der Schuren op last van zijnen heer, den doorluchtigen Hertog Johan I, die had den bijnaam van Bellicosus, omdat hij den krijg zeer minde. En hij heeft deze historie ontleend aan die heerlijke groote kroniek van Meester Helinandus, een monnik van de Orde der Cisterciënsers, zooals hij zelf zegt. Dat boek is geschreven in oude neder-duitsche tale, maar ik heb het verhaal van den Ridder metten Swane hier weergegeven in simpele woorden, zooals die gewone lieden plachten te spreken, opdat gij allen weten zoudt, wat wondere dingen daar gebeurd zijn in den hoogen Burcht aan de Waal, lang voordat de roemruchte Carolus Magnus daar zijn schoonen kapel en zijn keizerlijk slot bouwen deed. Het geschiedde dan in den jare na de geboorte

van den oppersten Koning, onzen lieven Heere Jezus Christus, toen men schreef zeven honderd en dertien en Justinianus II keizer was van het Romeinse rijk en Hildebertus koning van het land der Franken en Pepijn van Herstal hertog van Brabant, dat er toen leefde op den burcht te Nimwegen eene schoone jonkvrouw en zij heette Beatrys en was het eenige kind van haren vader Diederik, die heer was van den lande van Kleef. En hare vader stierf en toen hij gestorven was, had zij veel te verduren van de andere heeren, want die wilden haar in hare rechten verkorten. Nu geschiedde het op zekeren dag, toen de lucht zeer schoon en klaar was, dat die edele jonkvrouw van den burcht, waar zij toen woonde, uitkeek over de Waal. En zie, daar kwam aanglijden over het gladde water een wonderlijk scheepje en dat scheepje werd voortgetrokken door een sneeuw-witten zwaan, die met een gouden keten daarmêe verbonden was. En in dat scheepje stond een fiere jongeling met een verguld zwaard in de hand en om zijn schouder hing een jachthoorn, die rijk bewerkt was, en aan zijn vinger schitterde een kostbare ring, en voor hem praalde een schild, dat rood van kleur was met een hart-schild van zilver en versierd met acht gulden koningsscepters in den vorm van leliën, die omstrengeld waren door een gouden band en in het midden blonk een wonderschoone emerald, die men ook wel smaragd heet, met diepgroenen glans. En men verhaalt in de oude historiën, dat deze jongeling Helias heette.

Hij nu kwam onder bij den burcht aan en toen hij voet aan wal had gezet, verzocht hij de jonkvrouw te mogen spreken. Zoodra haar dit gemeld was, daalde zij van den berg tot hem af en zij begroette hem heuschelijk en heette hem wel-

kom en leidde hem met zich naar den burcht. Daar spraken zij met elkaar vele ernstige woorden en hij zeide haar, dat hij was gekomen om haar gebied te beschermen en hare vijanden te verdrijven, en zij zeide hem, dat haar dit zeer verheugde.

En de jonkvrouw herinnerde zich een droomgezicht van vele jaren her, waarin haar veropenbaard was, dat zij eenmaal eenen ridder zou huren, door wien heel hare nakomelingschap roem en victorie erlangen zou.

En toen de jongeling even naar buiten keek, zag zij hem van ter zijde aan en hij behaagde haar zoozeer, dat zij hem begon lief te krijgen, en ook zijn hart was blijde en mild gestemd om haar bijzijn en hij verklaarde, dat hij haar man zou willen wezen. Want daarom was hij door Gods bestel en door een gelukkig avontuur naar dezen burcht gedreven en het kroost, dat uit hen zou voortspruiten, zou groot zijn en verheven door vele stoute ondernemingen en victoriën.

Maar hij waarschuwde haar, nooit naar zijn geslacht of afkomst te vragen, want zodra zij dit wagen zou, zou zij hem kwijtraken en nooit meer terugzien. En hij noemde haar zijn naam: Helias heette hij en hij was ridder.

En de jonkvrouwe lachte zeer liefelijk en zeide dat zij Beatrys heette en zij beloofde hem nooit naar zijn afkomst te zullen vragen. Toen nam zij hem tot haar man en zij had hem zeer lief. Want hij was een jongeling zeer statig en hoog en welgemaakt van gestalte en even stoutmoedig als vroom. En allen, die zich tegen hem durfden verzetten of het waagden zijn land aan te vallen, verwon hij met het zwaard en hij behield immer de overhand, zoodat hij steeg in aanzien en achting bij alle vorsten en prinsen en hee-

ren en Keizer Theodosius het land van Kleef totgraafschap verhief en hem en zijnen nakomelingen met den titel van graaf dit gebied in leen gaf.

Alzoo werd Helias de eerste graaf van Kleef en bleef dit 21 jaren lang.

En hij leefde gelukkig met zijne huisvrouw en hij gewon bij haar drie zonen: de eerste heet Diederik, de tweede Goedhart en de derde Koenraad. En hun vader regelde bij zijn leven alles voor zijne zonen, zoals het hem goeddacht. Aan Diederik gaf hij zijn schild met den groenen emerald en zijn verguld zwaard en hij huwelijkte hem uit aan de dochter van den Graaf van Henegouwen en bepaalde, dat hij later Graaf van den lande van Kleef worden zou.

Aan Goedhart gaf hij zijn hoorn en deze werd Graaf van Loon en aan zijn jongsten zoon Koenraad schonk hij zijn ring en deze werd landgraaf van Messen. En ook aan zijne zonen verbood hij ooit naar zijn afkomst te vragen, zooals hij dit vroeger aan hunne moeder verboden had.

En het geschiedde op zekeren nacht, toen de graaf Helias met zijne vrouw te bedde lag en praatte, dat zij hem vroeg zacht en onverhoeds: "Heer, zoudt gij aan uwe kinderen niet willen veropenbaren, vanwaar gij gekomen zijt?" Maar zie, op hetzelfde oogenblik was haar man zonder oorlof van haar te nemen, spoorloos verdwenen en nimmer zag zij hem terug. Toen werd Beatrys zeer bedroefd en van hartzeer is gestorven nog binnen hetzelfde jaar.

Hier eindigt die geschiedenis van den Ridder metten Swane in die Kroniek van Kleef, maar in andere boeken lezen wij, dat, toen de graaf van zijne vrouw was heengegaan, de zwaan met het

wonderbare scheepje plotseling weer lag aan den voet van den Burcht en de zwaan sloeg zeer luid met zijne vleugelen, toen de ridder in het scheepje stapte, want hij was blij hem weer te zien en zij voeren terug langs den weg, waarlangs zij gekomen waren.

En de ridder metten Swane beleefde nog vele avonturen, want hij was een koen man, maar het ware te lang u dat alles te vertellen. Doch hier in Nimwegen heeft men hem nooit meer gezien. Maar zijn geest moet nog dikwijls rondwaren over den Valkenhof, en als de nacht somber is zonder maneschijn en de wind door de boomen zucht, dan meen ik hem te hooren, hoe hij klaagt over de nieuwsgierigheid van zijne gade, die niet had geluisterd naar zijn verbod en hun geluk had verstoord. En sindsdien luisteren die vrouwen van Nimwegen altijd naar hare mannen en nooit meer is er eene ook maar even nieuwsgierig. Dit zegt men althans in zeer verre streken en als dit waar is, hoop ik dat het tot het einde der tijden zoo blijven zal.

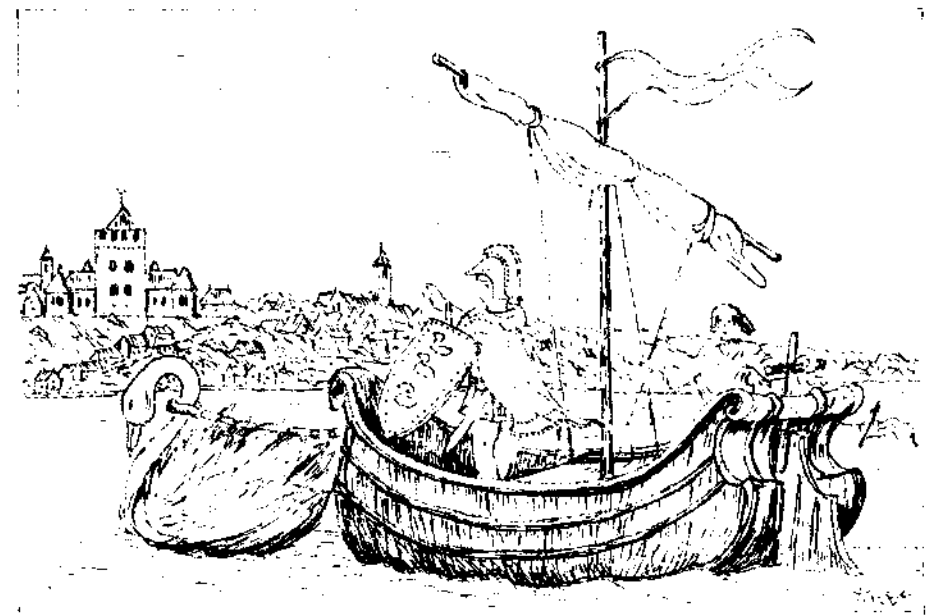
L.M.Fr.D.

Zo eindigde in 1930 de schrijver het artikel. Wij kunnen ons zo voorstellen waarom hij zijn naam niet voluit plaatste. De laatste regels waren wel als een grapje bedoeld, maar ook een halve eeuw geleden waren er lange tenen. En U weet het, wie kaatst kan de bal terug verwachten!

Nog even dit, Nijmegen heeft bij het station een enorm kantoorgebouw met de naam: "Metter Swane" Boven ons artikel staat: "metten Swane", in beide gevallen is de historie van Ridder Helias bedoeld. Maar of zijn geest in

die gemeente kantoren ook nog altijd mopperend rondspookt, kunnen wij niet aannemen daar anders een 'Valkhof-herbouw' allang als 'dringende noodzaak' in die papierwinkel te voorschijn was getoverd!

Hein van Brienen.

Naar een oude houtsnede.

Nu geschiedde het op zekeren dag, toen de lucht zeer schoon en klaar was, dat die edele jonkvrouw van den burcht, waar zij toen woonde, uitkeek over de Waal. En zie, daar kwam aanglijden over het water een wonderlijk scheepje en dat scheepje werd voortgetrokken door een sneeuw-witten Swaan. En in dat scheepje stond een fiere jongeling met een verguld zwaard...

ENKELE VASTGELEGDE DATA IN 1988

Jaarvergadering: woensdag 23 maart
Opening seizoenactiviteiten: zondag 1 mei
Bestuursvergadering: dinsdag 12 januari
 dinsdag 15 maart
 dinsdag 10 mei
 dinsdag 12 juli
 dinsdag 13 september
 dinsdag 15 november

Sluitingsdata copy Valkhofnieuws:

nummer 1 vrijdag 19 februari
nummer 2 vrijdag 22 april
nummer 3 vrijdag 16 september
nummer 4 vrijdag 18 november

Over de data en de inhoud van de komende concerten is aparte berichtgeving opgenomen.

Indien door omstandigheden of extra activiteiten meerdere data worden gepland zullen wij zo tijdig mogelijk hiervan bericht geven.

EXTRA MEDEDELING VAN DE LEDENADMINISTRATIE EN DE REDACTIE

Het is de laatste paar maanden een aantal malen voorgekomen, dat Valkhofnieuws onbestelbaar retour kwam met de mededeling "onbekend op dit adres". In zo'n geval blijft Valkhofnieuws liggen tot de adreswijziging binnen is en wordt dan nagestuurd. Soms vernemen wij echter nimmer meer enig bericht. Er rest ons dan niets anders dan het betreffende lid "uit te schrijven". Op een hoogst enkele uitzondering na, zijn de nieuwe adressen door ons niet te achterhalen.

Maak daarom bij verhuizing tijdig Uw nieuwe woonadres kenbaar aan de ledenadministratie of aan de redactie van Valkhofnieuws. Het postbus-adres staat in de vooromslag vermeld.

Vermeld de adreswijziging NIET op de acceptgirokaart voor de betaling van de contributie. Door de aard van de verwerking van deze kaarten wordt deze mededeling veelal niet opgemerkt.

G.Hermans,
ledenadministratie
en
namens de redactie

UIT DE LEDENADMINISTRATIE

Mede als gevolg van een zeer gering aantal opzeggingen in het afgelopen jaar, konden wij dit jaar met ca. 640 leden van start. Ondanks de winterse rustperiode gaven ruim 20 mensen zich op als lid van onze vereniging.

Wij verwelkomen de volgende nieuwe leden:

van Beek	Ede
Franssen	Nijmegen
Oakes	Nijmegen
Meeder	Almere-Buiten
Burgers	Nijmegen
Henstra	Lochem
Hoenders	Nijmegen
ten Teije	Nijmegen
Klüners	Lemgo (W.Dld.)
Kleijn	Nijmegen
Siebers	Nijmegen
Keijser	Weurt
Lieskamp	Nijmegen
Cornelissen	Bergen (L)
Huibers	Malden
Wolf	Nijmegen
van den Brink	Nijmegen
Pieters	Nijmegen
Verhaaff	Nijmegen
van Megen	Nijmegen
Raeven	Nijmegen

G.Hermans,
ledenadministratie

<u>I N H O U D</u>	<u>bladz.</u>
VOORWOORD: het bestuur	1
BRIEF AAN GEMEENTEBESTUUR: J.Nooy	2
KAART VAN RUÏNE VALKHOF: N.H.Dekkers	5
ROND KERSTMIS 1987: H.v.Brienen	6
IN DE SCHIJNWERPERS: H.v.Brienen	8
DE DODD VAN KEIZERIN THEOPHANO IN DEN BURCHT VAN NIJMEGEN: J.Creyghton	10
EEN BELANGRIJKE BRIEF UIT 1249: H.v.Brienen	18
KASTEEL DODDENDAAL TE EWIJK: L.Hendriks	20
MIDDENPLAAT EN HUIDIGE TOESTAND VAN KASTEEL DODDENDAAL: Joh.Hendriks	
ZOMERCONCERTEN OP HET VALKHOF EN SEIZOENPROGRAMMA 1988: M.Dongelmans	24
NUTTIG VOOR VALKHOFBEZOEKERS: H.v.Brienen	25
KASTELEN (inleiding): R.Spanings	26
ROMEINS NIJMEGEN 1987: Anonymus.	32
"OP DE BOEKENPLANK": Th.Verweij	33
NIJMEEGS-KLEEFSE LEGENDE: H.v.Brienen	34